

Nagy László

Merre tovább, Szlovákia?

Az elkövetkezendő időszak gazdasági kilátásai

The Next Step for Slovakia

Economic Forecasts for the Coming Few Years

Összefoglalás

Már több mint huszonkét éve annak, hogy a szövetségi köztársaság két állama, Csehország és Szlovákia két önálló köztársasággá vált szét. Szlovákia 1993 óta rohamos fejlődésen esett át. Az egykor szocialista tervezési rendszer elvein alapuló gazdaság piacgazdasággá formálódott, s négy évvel az ezredfordulót követően a szlovák állam az Európai Unió, majd 2009-ben az Európai Valutaunió teljes jogú tagjává vált. A tanulmányban a szlovák gazdaság előző huszonkét esztendejét kívánjuk górcső alá venni, s ennek tükrében igyekszünk megvilágítani a jövőbeli makrogazdasági kilátásokat. Kimagasló figyelmet óhajtunk szentelni úgy az ország makrogazdasági stabilitásának, mint a gazdasági teljesítőképesség és szociális gazdaság mutatói alakulásának.

Summary

More than 22 years have passed by since the separation of the Czech and the Slovak Republics. The socialist planning system, was replaced by market economy. The Slovak Republic acceded the European Union four years after the turn of the millen-

DR. NAGY LÁSZLÓ, PhD, egyetemi adjunktus, Pozsonyi Közgazdaságtudományi Egyetem, Vállalati Pénzügyek Tanszék (ladislav.nagy@euba.sk).

nium and became a member of the European Monetary Union in 2009. The past 22 years of the Slovakian economy are summed up and macroeconomic forecasts are presented in the paper.

Az európai gazdaság az utóbbi hat évben gyötrelmes utat járt be a 2008-ban kirobbant gazdasági világválságtól egészen a recesszió második hullámáig. Ezt az utat a kilátástalanság, a kétely és az eltérő, néha már ellentmondásos elvárások szegélyezték.

A világgazdasági válság az Európai Unió kohéziós tagállamait erőteljesebben sújtotta, hiszen a térség fejlődése más feltörekvő régiókhöz képest sokkal jobban épült a külföldi tőke bevonására, ami a recesszió idején természetszerűleg sérülékennyé vált.¹ A hanyatlás mértéke a válság előtt felhalmozódott egyensúlytalanságtól függött, ezért a térségünkben Szlovákia vagy Csehország gazdasági kilátásai romlottak a legkevésbé. Két évvel ezelőtt viszont a szlovák gazdaságot is elérte a válság második hulláma. Bár az ország gazdasága már 2013 végén meglepően makacs ellenállást tanúsított, és a gazdasági kilátások 2014-re tovább javultak, Európa gazdasága továbbra is sebezhető maradt, és a pénzügyi megrázkódtatás nyomai még hosszú ideig éreztetni fogják kedvezőtlen hatásukat.

A tanulmányban a szlovák gazdaság előző huszonekét esztendejét kívánjuk górcső alá venni, s ennek tükrében igyekszünk megvilágítani a jövőbeli makrogazdasági kilátásokat. Kimagasló figyelmet óhajtunk szentelni úgy az ország makrogazdasági stabilitásának, mint a gazdasági teljesítőképesség és szociális gazdaság mutatói alakulásának.

NÖVEKVŐ GAZDASÁGI TELJESÍTŐKÉPESSÉG VERSUS INGADOZÓ FOGLALKOZTATOTTSÁGI RÁTA

A reális konvergencia tekintetében a szlovák gazdaság már a 90-es évektől kivételesen jól teljesített, hiszen az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) összefüggésében mért vásárlóerő az 1999. év kivételével folyamatosan növekedett (*1. ábra*). Míg az ország egy főre jutó GDP-je 1993-ban még az európai uniós átlag alig 20,1 százalékát tette ki, a csatlakozás évében 31,5 százalékon állt, 2013. év végére pedig elérte az 52,77 százalékot. A Nemzetközi Valutaalap és a Szlovák Nemzeti Bank makrogazdasági előrejelzései a reális konvergencia terén meglehetősen bizakodóak. A prognózisok apróbb léptékű, de fokozatos javulást sugallnak, hiszen 2017 végére akár sikerülhet behozni a cseh gazdasággal szemben fennálló több mint húszéves gazdasági lemaradást.

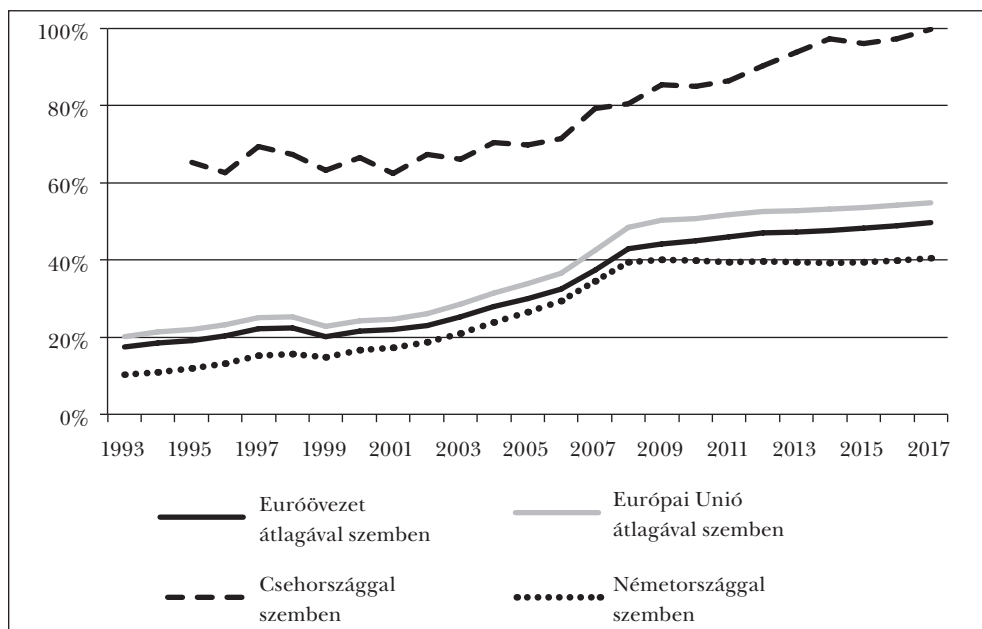
Az 1993-ban mért egy főre jutó GDP reálértéke, összevetve a tavalyi adatokkal, több mint 129 százalékkal növekedett, mely körülbelül évi 3,9 százalékos átlaggyarapodásnak felel meg (*2. ábra*). A visszaesés mértéke a világgazdasági válság hatására sem volt túlságosan szembetűnő. Az egy főre eső GDP reálértéke 2009-re csupán 598 dollárral esett vissza, 2011-re viszont elérte a 2008-as érték 103%-át, s azóta ütemesen növekszik.

Az ország tartós gazdasági növekedése viszont igencsak ellentmondásos foglalkoztatottsági rátával párosul (*3. ábra*). A munkanélküliségi ráta 2013-ban 1,5 száza-

lékponttal volt magasabb az 1993-ban mértnél. Túlságosan is nagy hiba volna ezt a jelenséget stagnáló munkanélküliségnek feltüntetni. A munkanélküliségi ráta a vizsgált időszakban egyértelműen változott, példaként említhetnénk az 1998 és a 2004 közötti időszakot, amikor a mutató minden kétséget kizáróan növekedett, vagy az európai árfolyam-mechanizmusba történő belépést követő 2005–2008-as éveket, amikor a külföldi tőke beáramlásának köszönhető új munkahelyek megteremtése szerepet játszott az addigra már a 18,5%-ot is súroló munkanélküliségi rátán. A jelenlegi tényálláson viszont a válság előtti gazdasági fellendüléssel egyetemben növekedő foglalkoztatottság mit sem segít. 2009 végére a munkanélküliségi ráta az év eleji 9,6%-ról 12,1%-ra emelkedett, majd 2010 decemberére elérte a 14,5 százalékpontot. Bár ebben az évben figyelhettük meg az euró bevezetésétől mért legmagasabb értéket, a következő években sem tapasztalhattunk lényeges javulást. Joggal jelenthetjük ki tehát, hogy a válság kirobbanásától látványos pangás jellemzi a szlovák munkaerőpiacot, és az előrejelzések alapján a ráta válság előtti szintre való leszorítása is kiváltképp nehéz feladatnak bizonyul.²

1. ábra: Reális konvergencia, 1993–2017*

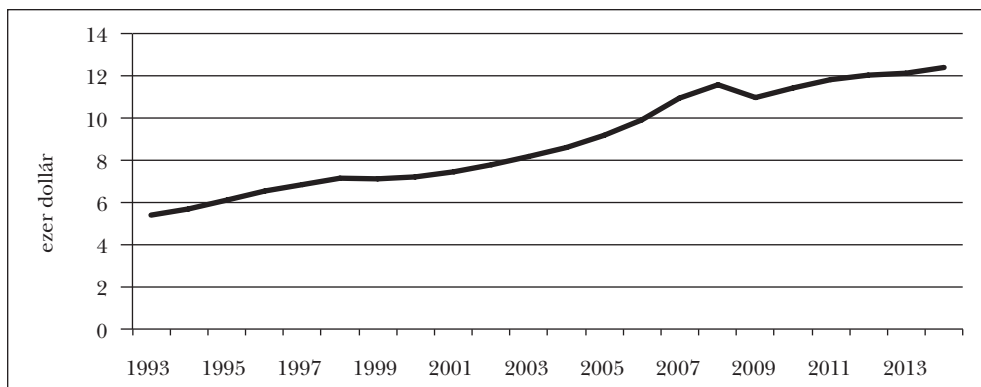
Szlovákia egy főre jutó folyó piaci árfolyamon számolt GDP-je az euróövezeti és az európai uniós átlaggal, illetve Csehországgal és Németországgal egy főre jutó folyó piaci árfolyamon számolt GDP-jével szemben

* 2015–2017: a Nemzetközi Valutaalap előrejelzései alapján.

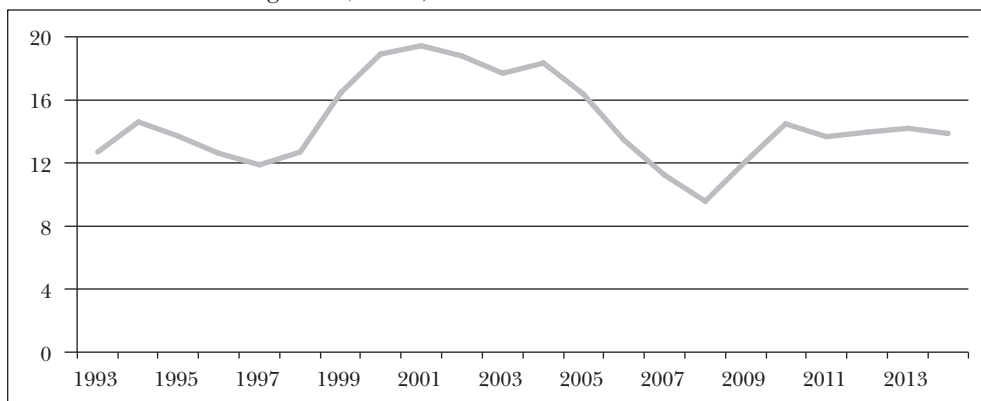
Forrás: Saját számítások a Nemzetközi Valutaalap adatai alapján (IMF, World Economic Outlook Database).

2. ábra: Egy főre jutó GDP reálértéke Szlovákiában 1993 és 2014 között

Forrás: IMF, Szlovák Nemzeti Bank.

3. ábra: Munkanélküliségi ráta (%-ban) Szlovákiában 1993 és 2014 között

Forrás: IMF, Szlovák Nemzeti Bank.

A recessziót követő évek gazdasági és foglalkoztatottsági visszaesésének tüzetesebb vizsgálata során megfigyelhettük, hogy a munkanélküliségi ráta válasza a krízisre közel egy évet késett. Szlovákia GDP-je a 2009. év végére szemlátomást megcsappant, de 2010-től már a javulás jegeit mutatta (lásd a 2. ábrán az egy főre jutó GDP reálértékének alakulását), ez utóbbi viszont nem mondható el a munkanélküliségi rátáról. A munkaerőpiac lassabban reagált a világgazdasági válság okozta sokkra. A fentiekben már utaltunk a munkanélküliségi ráta 2010-ben mért „bűvös” 14,5 százalékára, mely a későbbiekben is csak alig-alig csökkent 14 százalék alá. Morvay szerint ez a jelenség a válság előtti időszakkal szembeni lassabb ütemű gazdasági növekedésnek, valamint az ezzel összefüggő változatlan munkakínálati elaszticitásnak tudható be.³

A VÁLSÁG MÁSODIK HULLÁMA

Az európai gazdaságokat, így Szlovákiát is, 2012 és 2013 között elérte a válság második hulláma (az első hullám vitathatatlanul 2009-ben következett be). Bár az ország gazdasága derekasan helytállt (1. táblázat), a reál-GDP növekedési üteme mindenképpen lassult. A 2011-ben mért 2,7%-ról 1,6%-ra, majd egy évvel később 1,4%-ra ugrott vissza. Az ország reál-GDP-dinamikája viszont jóval kedvezőbben alakult nemcsak más európai gazdaságokéval (példának okáért említsük az 1. táblázatban feltüntetett német reál-GDP lassúbb fejlődését, vagy a cseh gazdaság 2012. évi visszaesését), hanem az európai uniós átlaggal szemben is.

A második hullámot követően bizonyos mértékű fellendülés tapasztalható az egész Unióban. Szlovákia 2,4%-os növekedése jóval meghaladta az uniós átlagot, Magyarország 3,6%-os reál-GDP-növekedését viszont nem sikerült meghaladnia.

1. táblázat: Az Európai Unió, az euróövezet és az egyes EU-tagállamok reál-GDP-növekedése százalékban 2008 és 2014 között

Európai gazdaságok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
		első hullám			második hullám		
EU-28	0,5	-4,4	2,1	1,7	-0,5	0,0	1,3
Euróövezet	0,5	-4,5	2,0	1,6	-0,8	-0,5	0,9
Németország	1,1	-5,6	4,1	3,6	0,4	0,1	1,6
Egyesült Királyság	-0,3	-4,3	1,9	1,6	0,7	1,7	2,8
Csehország	2,7	-4,8	2,3	2,0	-0,8	-0,7	2,0
Szlovákia	5,4	-5,3	4,8	2,7	1,6	1,4	2,4
Magyarország	0,9	-6,6	0,8	1,8	-1,5	1,5	3,6

Forrás: Eurostat.

A válság második hulláma többé-kevésbé nyomot hagyott Európa összes gazdaságán. Az uniós tagállamok gazdaságának többsége viszonylag érzékenyen reagált, egyesek viszont csak lassúbb ütemű GDP-növekedéssel válaszoltak. Az utóbbiak között igencsak kimagaslik Szlovákia a maga 1,6 és 1,4 százalékos reál-GDP-növekedésével, mely a nettó exportnak, a szlovák GDP egyik fontos komponensének tudható be. Joggal merül fel a kérdés, vajon hogyan is történhetett, hogy az ország fő exportőrei pont ebben az igencsak kritikus időszakban ilyen páratlan sikert könyvelhettek el. Nem titok, hogy az autógyártás pörgeti a szlovák kivitelt, s az autóipar az ország egyik húzóágazata. „Sehol a világon nem gyártanak annyi autót, mint Szlovákiában, legalábbis ha az egy főre jutó legyártott gépkocsikat nézzük. Csehország a második, Dél-Korea a harmadik”, olvasható az Origo hírportálon,⁴ amit kétségkívül a statisztikák is alátámasztanak. 2013-ban közel 988 ezer személygépkocsi gördült le a szlovákiai autógyárak gyártósorairól, ami 182 autót jelent ezer lakosra számítva.⁵ Szlovákia az európai autógyártás egyik fontos fellegetyára, világviszonylatban az Iráni Iszlám Köztársaságot követi a 19. helyen, míg

az élmézőnyt minden kétséget kizáróan Kína (évente 19,27 millió személygépkocsi), az Egyesült Államok (évente 10,33 millió autó) és Japán (közel 10 millió gépkocsi) vezeti.⁶ Pozsonyban képviselteti magát a 6,5 milliárd euró éves forgalmat meghaladó Volkswagen, Nagyszombatban a 2,176 milliárd euró forgalmat lebonyolító PCA Peugeot Citroën, és Zsolnán a közel 4,45 milliárd euró éves árbevételt elérő KIA Motors.⁷ Mindhárom gyár esetében az éves nettó árbevétel 99 százaléka az exportból származik. Tavalyelőtt a teljes szlovák kivitel 26%-át az autógyárak állították elő. Luptáčík számításai szerint⁸ az exportorientált ágazat 2012-ben körülbelül 4,5 milliárd euróval járult hozzá a külkereskedelmi mérleg többletéhez.⁹

Szlovákiában 2014-ben 2,4 százalékos növekedés volt tapasztalható, miközben az euróövezet gazdasági növekedése alig súrolta az 1 százalékot. A szlovák jegybank előrejelzése szerint az ország ebben az évben további 2,5 százalékos GDP-növekedésre számíthat. A fellendülés ütemébe viszont beleszólhat az olcsó nyersolaj, illetve a külföldi kereslet alakulása. Eddig a külföldi kereslet volt a szlovák gazdaság mozgatórugója, a közeljövőben azonban ez megváltozhat. A gazdasági növekedést fékezheti a régióban uralkodó geopolitikai feszültség, valamint az Európai Unió és Oroszország közötti szankciók. A szankciók mérséklése esetén fejlődhet a nemzetközi kereskedelem, és visszatérhet a befektetők bizalma is, ami lényegesen befolyásolhatja Szlovákia külkereskedelmét is.

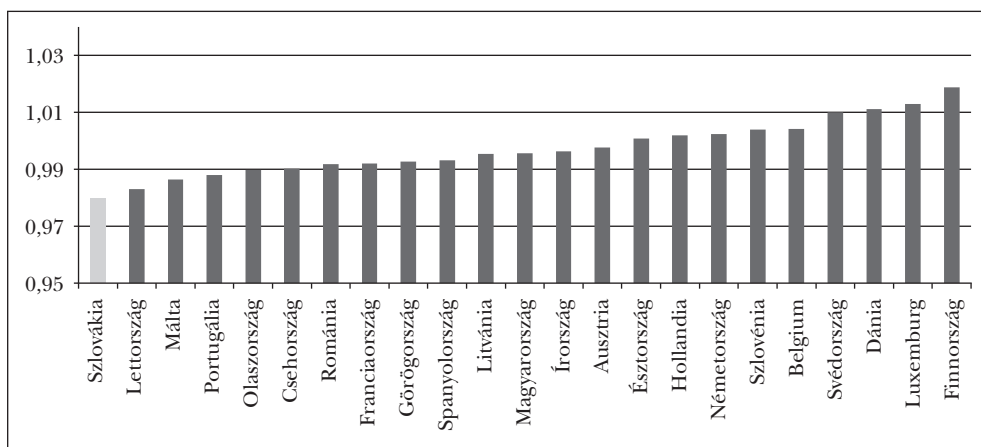
A HAZAI KERESLET BÖKKENŐI

A válság első hullámát követő években a szlovák GDP fejlődését két lényeges tényező igencsak ellentétes alakulása határozta meg. A nettó export (NX) GDP-re gyakorolt kedvező hatása a háztartások megcsappanó fogyasztásával (C) párosult. A gyengülő hazai kereslet mindenképpen árnyékot vet – bármennyire is növekszik a húzóágazatnak számító autóiipar kivitele – úgy a gazdasági növekedésre, mint a gazdaság egészére. Az erősebb hazai kereslet szilárd alapokra helyezné a szlovák gazdaságot, és Habran¹⁰ szerint még a pangó munkaerőpiacot is felélénkítené. A szlovák gazdaságpolitika alkotói számára viszont nem kis feladat, sőt jelen időszakban talán lehetetlenség választani a hazai és a külföldi kereslet között. Morvay¹¹ szerint is megvalósíthatatlan a két kereslet közötti szubsztitúció. A külföldi kereslet hangsúlyos szerepe ugyanis a gazdasági fejlődés egy bizonyos szakaszában (a külföldi tőke beáramlása vagy a nemzetközi cégek meghonosodása idején) szükségszerű és elengedhetetlen. Morvay ugyanakkor megjegyzi, a hazai kereslet előmozdítása az ország gazdasági fejlődésének következő szakaszában lesz kívánatos, viszont mindenképpen ügyelni kell a hazai és a külföldi kereslet arányos növekedésére.

Noha a szlovák háztartások fogyasztási kiadása évről évre 2–3%-kal nő, s a bruttó hazai termék 56–57%-át teszi ki (ez az arány az utóbbi években alig-alig változott), a fogyasztási reálkiadások volumenindexe és a reál-GDP volumenindexe közti kapcsolat a többi uniós országokéval összehasonlítva meglehetősen elkeserítő (4. ábra). Ez a mutatószám a gazdasági növekedés és a fogyasztási kiadások változása közti kölcsönhatást hivatott mérni. Míg a reál-GDP az utóbbi években szemlátomást nőtt, sőt még a válság második

hulláma sem okozott a többi tagállamhoz képest markáns visszaesést, addig a fogyasztási reálkiadások esetében kb. 1%-os évközi fogyatkozás figyelhető meg. Ez az oka a 4. ábrán szemléltetett két volumenindex közötti rendkívül kedvezőtlen aránynak. A ki-látások viszont meglehetősen bizakodóak, ugyanis a következő években a fogyasztási kiadások volumenindexe és a reál-GDP volumenindexe közti különbség leheletnyire zsugorodott. Az arányszám 2014-ben például már csak 0,998, így Szlovákia az utolsó helyről megelőzte Csehországot is, bár a hazai keresletet alkotó fogyasztási kiadások volumenindexe a reál-GDP növekedéséhez képest továbbra is lassabb ütemben javul.

4. ábra: Az egyes EU-tagállamok fogyasztási kiadásának volumenindexe és reál-GDP volumenindexe közti kapcsolat, 2012/2011

Forrás: Saját számítások az Eurostat adatai alapján.

A KÖZPÉNZÜGYEK STABILIZÁLÁSA A VÁLSÁG KIROBBANÁSA UTÁN

A világgazdasági válság kirobbanásától Szlovákia az európai gazdaságok többségével egyetemben jelentős költségvetési hiánnyal küszködött (2. táblázat). A szlovák kormány 2012. év folyamán megkezdte a közpénzügyek konszolidációját, s mindjárt a következő évre a deficitet a GDP 2,9%-ára tervezte visszaszorítani.

A Tanács 2009 decemberében az Európai Unió működéséről szóló szerződés 126. cikke (6) bekezdésének értelmében határozatot fogadott el, melyben kezdetét vette a Szlovákiával szembeni túlzottdeficit-eljárás. A hiányt 2013. év végére kellett 3% alá csökkenteni.

A közpénzügyek stabilitása 2013-ban nagy léptekben s kétségtől sikeresen folytatódott, az év végére ugyanis a költségvetési hiány a szlovák GDP 2,7%-át tette ki. Míg az elsődleges egyenleg a GDP 1,11%-át, addig a strukturális egyenleg a GDP 2,9%-át képezte. Ehhez a sikerhez viszont a szlovák kormány több megszorító intézkedése párosult, most csupán néhány jelentősebbet emelnénk ki. A kormány növelte a pénzügyterhek adóterheit, különadóval sújtotta a víz-, gáz- és áramszolgáltatókat, bevezette a termé-

2. táblázat: Költségvetési egyenleg a GDP százalékában az egyes uniós tagállamokban

	2009	2010	2011	2012	2013
EU-28	–	–6,4 %	–4,5 %	–4,2 %	–3,2 %
Belgium	–5,5 %	–4,0 %	–3,9 %	–4,1 %	–2,9 %
Bulgária	–4,2 %	–3,2 %	–2,0 %	–0,5 %	–1,2 %
Csehország	–5,5 %	–4,4 %	–2,9 %	–4,0 %	–1,3 %
Németország	–3,0 %	–4,1 %	–0,9 %	0,1 %	0,1 %
Görögország	–15,2 %	–11,1 %	–10,1 %	–8,6 %	–12,2 %
Spanyolország	–11,0 %	–9,4 %	–9,4 %	–10,3 %	–6,8 %
Franciaország	–7,2 %	–6,8 %	–5,1 %	–4,9 %	–4,1 %
Olaszország	–5,3 %	–4,2 %	–3,5 %	–3,0 %	–2,8 %
Magyarország	–4,6 %	–4,5 %	–5,5 %	–2,3 %	–2,4 %
Ausztria	–5,3 %	–4,5 %	–2,6 %	–2,3 %	–1,5 %
Lengyelország	–7,3 %	–7,6 %	–4,9 %	–3,7 %	–4,0 %
Románia	–8,9 %	–6,6 %	–5,5 %	–3,0 %	–2,2 %
Szlovákia	–7,9 %	–7,5 %	–4,1 %	–4,2 %	–2,7 %
Svédország	–0,7 %	0,0 %	–0,1 %	–0,9 %	–1,3 %
Egyesült Királyság	–10,8 %	–9,6 %	–7,6 %	–8,3 %	–5,8 %

Forrás: Eurostat, Government deficit/surplus, debt and associated data.

szetes személyek progresszív adóztatását,¹² és csökkentette az állami juttatásokat, valamint a közalkalmazottak bérét is. A kormány ebben az évben értékesítette az olajtartalékainak jelentős részét, mely további bevételi forráshoz juttatta.

A költségvetési deficit lefaragása rövid és hosszú távú gazdaságpolitikai intézkedéseknek köszönhető. A hosszú távúak közé minden kétséget kizáróan az adókat, illetve az adókulcsok módosítását soroljuk. Az olajtartalékok értékesítése viszont csak a 2013-as büdzsé közbevételeit szaporította, s nem éppen a legmegfelelőbb és legésszerűbb eszköze a hiány karcsúsításának.

JÖVŐBELI GAZDASÁGI KILÁTÁSOK

A 2009 és 2013 közötti időszakban ugyanaz a válság két különböző erejű hulláma is megingatta Európa gazdaságát. A két mélypont közti időszak részint a felélénkülés, részint viszont egy újabb recessziótól való félelem jegyében telt el. Két évvel ezelőtt a szlovák gazdaságot is elérte a válság második hulláma. Bár az ország gazdasága 2013 végén becsületesen helytállt, és a gazdasági kilátások 2014-re tovább javultak, a hazai kereslet továbbra is a meglehetősen gyenge maradt, s a következő években is csak aligalig tapasztalható lényeges javulás.

Az elkövetkezendő időszakban – a jegybank és a Szlovák Statisztikai Hivatal előrejelzéseit figyelembe véve – a makrogazdasági mutatók következő alakulásával számolunk:

– Feltételezzük, hogy a következő években a gazdaság erőteljesebben fog növekedni, s a gazdasági növekedés üteme eléri a 2,9–3,5%-ot. A GDP-növekedést továbbra is a kivitel fogja előmozdítani, a háztartások fogyasztása csak apróbb léptekben fog nőni. Középtávon stabil gazdasági növekedés várható, melyet úgy a szlovák, mint a nemzetközi statisztikák is alátámasztottak. A Nemzetközi Valutaalap és az Európai Bizottság 3% körüli növekedést jósol a következő 2-3 évben, míg a Szlovák Nemzeti Bank 3,3%-ot, a Szlovák Tudományos Akadémia Jövőkutatási Intézete pedig szintén 3%-ot.

– Az infláció továbbra is alacsony százalékponton marad, egyedüli inflációs kockázatot talán csak a földgáz árának alakulása jelent. Az árszínvonal emelkedése ellen szól a továbbra is gyenge hazai kereslet.

– A munkaerő-piaci körülmények feltételezhetően tovább javulnak, és a 2013–2014-es éveket követően javulással számolhatunk. A munkaerő-piaci pangást követően a foglalkoztatottsági ráta enyhe mértékű növekedésével számolhatunk. A Szlovák Tudományos Akadémia előrejelzése szerint évente körülbelül 1% ponttal fog csökkenni a munkanélküliség. Feltételezzük, hogy a munkanélküliségi ráta lokális szélsőértékét 2013-ban érte el. A bérek színvonala viszont továbbra is alacsony marad, bár az alacsony inflációnak köszönhetően a reálbérek némi javulást mutathatnak.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Bár Szlovákia dicséretesen vette a válság okozta akadályokat, az egyes gazdaságpolitikai lépések (főleg a közpénzügyek stabilitása érdekében bevezetett megszorítások, mint például újabb adónemek bevezetése, a kisvállalkozók adóterheinek fokozása, az állami juttatások lefaragása és a természetes személyek progresszív adóztatása) igencsak visszaszorították a vállalkozási kedvet, sőt rövid távon a hazai keresletnek és a háztartások fogyasztásának sem kedveztek. A víz-, gáz- és áramszolgáltatók különadóztatását is a lakosság sínyli meg, ugyanis a rezsiköltségek évről évre fokozódnak, a munkanélküliségi ráta pedig csak lassú léptekben javul. Külön ki kell térni az északi megyék elmaradottságára és a régiót jellemző magas munkanélküliségre, ahol alig-alig tapasztalhatóak a javulás jegyei.

JEGYZETEK

¹ Farkas Beáta: *A világgazdasági válság hatása az Európai Unió régi és új kohéziós tagállamaiban*. Pénzügyi Szemle, 2012/1., 52–68. o.

² A Nemzetközi Valutaalap előrejelzése szerint a szlovák munkanélküliségi ráta még 2017-re is meg fogja haladni a 12,2%-ot.

³ *Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2013 a výhľady do roku 2015*. Szerk.: Karol Morvay, VEDA, Pozsony, 2014, 50. o.

⁴ *Szlovákia az autógyártás világbajnoka*. Origo, 2013. április 2. www.origo.hu/gazdasag/20130402-szlovakia-az-autogyartas-vilagbajnoka.html

⁵ A Szlovák Köztársaság Autóipari Szövetsége által közzétett adatok alapján (www.zapsr.sk). A 2012-es statisztikák szerint az egy lakosra jutó legyártott gépkocsik száma Szlovákiában volt a legmagasabb, 171 autó/1000 fő, az EU-ban öt követi Csehország (112 személyautó/1000 fő) és Németország (69 autó/1000 fő). Az uniós átlag 35 személygépkocsi/1000 fő, Magyarországon pedig 22 legyártott autó jut ezer lakosra.

- ⁶ Organisation Internationale des Constructeurs d'Automobiles (OICA) 2012-es adatai alapján.
- ⁷ A vállalatok 2013. évi beszámolóí alapján.
- ⁸ *Národohospodársky význam automobilového priemyslu na Slovensku*. Szerk.: Mikulaš Luptáčik, Pozsony, 2013, 4. o.
- ⁹ Szlovákia külkereskedelmi mérlege – a fent említett nettó exportnak köszönhetően – 2009-től pozitív egyenleggel zár (2010-ben 0,8 milliárd euró; 2011-ben 2,4 milliárd euró; 2012-ben 3,6 milliárd euró; 2013-ban 4,3 milliárd euró és 2014-ben 4,5 milliárd euró).
- ¹⁰ Michal Habrman: *Vplyv exportu na pridanú hodnotu a zamestnanosť v slovenskej ekonomike*. Szlovák Tudományos Akadémia, Pozsony, 2013.
- ¹¹ *Hospodársky vývoj Slovenska...*, i. m. 16. o.
- ¹² Egy bizonyos jövedelemhatárt meghaladva a személyi jövedelemadó kulcsa 19%-ról 25%-ra módosul.

TOVÁBBI FELHASZNÁLT IRODALOM

Analýza finančného sektora [Pénzügyi szektor elemzése]. Szlovák Nemzeti Bank, Pozsony, 2010–2012.
Správa o finančnej stabilite [Pénzügyi stabilitási jelentések]. Szlovák Nemzeti Bank, Pozsony, 2009–2014.
Výročné správy Národnej banky Slovenska za roky 2009–2014 [Szlovák Nemzeti Bank éves jelentései, 2009–2014].

Statistikai adatok:

Eurostat

IMF. World Economic Outlook Database

Organisation Internationale des Constructeurs d'Automobiles (OICA)

Szlovák Nemzeti Bank

www.zapsr.sk